

УДК 351.773:342.746:341.215.4

Назарко Ю. В. – аспірант кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Гарантії реалізації права на охорону здоров'я в Україні та країнах Європейського Союзу

Досліджено питання гарантій реалізації права на охорону здоров'я в Україні та в країнах Європейського Союзу. Проаналізовано нормативне забезпечення права на охорону здоров'я за міжнародними та національними правовими актами. Розглянуто правові концепції реалізації права на охорону здоров'я, особливості гарантій їх забезпечення.

Право на охорону здоров'я реалізується через безліч інших конституційно закріплених прав людини. Саме охорона здоров'я – це система заходів, спрямованих на забезпечення збереження та розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини за максимальної тривалості життя.

Ефективність будь-якого невід'ємного права людини визначають реальними результатами, досягнутими внаслідок застосування норм. Для досягнення бажаних результатів держава вживає заходів юридичного й організаційного спрямування. Саме в державі створюють умови, які забезпечують взаємозалежність і взаємодію національної правової системи й системи міжнародного права, імплементацію міжнародно-правових стандартів у національне законодавство.

Консолідація права на здоров'я на рівні європейських документів з прав людини є важливою гарантією визнання світовим співтовариством цього права та покладає відповідальність на державу, зокрема й на Україну. Державні акти й міжнародні документи з прав людини є правовим підґрунтям для захисту одного з основних прав людини та громадянина – права на здоров'я. Реформування системи охорони здоров'я в більшості країн, серед яких й Україна, є метою створення якісних і дієвих гарантій реалізації цього права.

Ключові слова: право на охорону здоров'я; гарантії; право Європейського Союзу; реалізація; Конституція України; право на медичну допомогу.

Постановка проблеми. Основний Закон проголошує, що Україна є соціальною державою, політика якої спрямована на створення необхідних умов для забезпечення гідного життя й вільного розвитку кожної людини. В Україні реалізують і гарантують права та свободи людини й громадянина відповідно до норм і принципів міжнародного права. Одним з таких невід'ємних прав є право на охорону здоров'я та медичну допомогу. Звісно, лише конституційного проголошення права на

охорону здоров'я недостатньо, оскільки для його всебічної реалізації та захисту необхідні й інші механізми забезпечення.

Насамперед ефективність будь-якого права визначають реальними результатами, досягнутими внаслідок застосування норм. Для цього держава вживає заходів правового й організаційного спрямування. Стверджуючи, що забезпечення та захист прав людини вже не належать до виключної компетенції держави, слід урахувати роль її внутрішньої компетенції, оскільки саме в державі створюють умови, які не допускають розриву між обома системами права (державною і міжнародною) [1, с. 57].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслене коло питань у своїх працях висвітлювали С. Б. Булеца, Н. В. Камінська, Л. О. Красавчикова, М. М. Малєїна, В. Ф. Москаленко, О. О. Пунда, З. В. Ромовська, Р. Б. Салтман, І. Я. Сенюта, Дж. Фигейрас, К. А. Флейшиц, З. С. Черненко та ін.

Попри ґрунтовне наукове опрацювання цієї проблематики, гарантії реалізації права на охорону здоров'я в Україні та країнах Європейського Союзу потребують додаткового вивчення. Отже, метою цього дослідження є аналіз гарантій реалізації права на охорону здоров'я в Україні та країнах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Право на охорону здоров'я реалізують через низку інших конституційно закріплених прав людини. Охорона здоров'я є системою заходів, спрямованих на забезпечення збереження та розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини за максимальної біологічно можливої індивідуальної тривалості життя.

Гарантії прав і свобод людини та громадянина – це система конкретних засобів, завдяки яким стає реальним ефективна реалізація громадянами своїх прав і свобод, їх охорона, захист у разі порушення. Головне призначення їх полягає в забезпеченні всіх і кожного рівними правовими можливостями для набуття, реалізації, охорони та захисту суб'єктивних прав і свобод [2, с. 145]. Отже, гарантії прав і свобод людини становлять сукупність усіх факторів в економічній, політичній, державній, культурній та інших сферах, що допомагають цілком реалізувати свої права. Право на охорону здоров'я притаманне людині від народження, реалізується кожним щодня, охоронюване державою та має систему для захисту порушеного права.

Право на здоров'я як особисте немайнове право полягає в сукупності можливостей фізичної особи вільно на власний розсуд визначати свою поведінку щодо індивідуального здоров'я [3, с. 64]. Дослідниця Н. В. Павловська зазначає, що праву людини на здоров'я відповідає обов'язок всіх інших осіб стримуватися від дій, що порушують це право: право на охорону здоров'я припускає наявність відповідних цьому праву обов'язків з боку спеціальних суб'єктів, що зобов'язані згідно із законодавством уживати необхідних заходів для збереження та зміцнення здоров'я кожної людини, підтримання її життя, надання їй медичної допомоги в разі втрати здоров'я [4, с. 44].

Конституція України гарантує кожному громадянину право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49) [5]. Це право забезпечене державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних й оздоровчо-профілактичних програм. Держава повинна створювати умови для ефективного й доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медичну допомогу мають надавати безоплатно. Крім того, держава має дбати про розвиток фізичної культури та спорту, забезпечувати санітарно-епідемічне благополуччя. Так, у Конституції України чітко визначено гарантії реалізації та суб'єктів, які охороняють право на охорону здоров'я.

Слід зауважити, що не лише в Основному Законі, а й у цивільному законодавстві врегульовано питання гарантій реалізації права на охорону здоров'я. Зокрема, у ст. 283 Цивільного кодексу України визначено, що право кожної фізичної особи на охорону здоров'я є особистим немайновим правом, яке забезпечує її природне існування. Окремі положення, пов'язані з правом на охорону здоров'я, закріплено в ст. 282, 284–287 цього Кодексу [6].

Головним нормативно-правовим актом, який регулює питання охорони здоров'я, є Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Гарантіями права громадян на охорону здоров'я, згідно зі ст. 7 цього Закону, є:

- створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я;
- організація та проведення системи державних і громадських заходів щодо охорони та зміцнення здоров'я;

- надання всім громадянам гарантованого рівня медико-санітарної допомоги;
- здійснення державного та можливості громадського контролю й нагляду в галузі охорони здоров'я;
- організація державної системи збирання, опрацювання й аналізу соціальної, екологічної та спеціальної медичної статистичної інформації;
- встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у галузі охорони здоров'я.

Розглянемо також ст. 12, 14, 22, 24 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», у яких проголошено гарантії реалізації права на охорону здоров'я. Зокрема: «*Стаття 12.* Державна політика охорони здоров'я забезпечується бюджетними асигнуваннями в розмірі, що відповідає її науково обґрунтованим потребам, але не менше десяти відсотків національного доходу...

Стаття 14. Реалізація державної політики охорони здоров'я покладається на органи державної виконавчої влади...

Стаття 22. Держава через спеціально вповноважені органи виконавчої влади здійснює контроль і нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я...

Стаття 23. Вищий нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я здійснюють Генеральний прокурор України і підпорядковані йому прокурори» [7].

Також держава визнає право кожного громадянина України на охорону здоров'я та забезпечує його захист. У разі порушення законних прав й інтересів громадян у галузі охорони здоров'я відповідні державні, громадські або інші органи, підприємства, установи й організації, їхні посадові особи і громадяни зобов'язані вжити заходів щодо поновлення порушених прав, захисту законних інтересів і відшкодування заподіяної шкоди.

У цьому контексті слід проаналізувати Указ Президента України «Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України», згідно з яким державна політика у сфері охорони здоров'я спрямована на підвищення рівня здоров'я, поліпшення якості життя та збереження генофонду Українського народу. Державні заходи мають передбачати: 1) здійснення активної демографічної політики, що стимулюватиме народжуваність і зниження смертності, збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення, а також соціальної політики підтримки

молоді й захисту інвалідів і людей похилого віку; 2) поетапне збільшення державних асигнувань у сферу охорони здоров'я, їх ефективне використання, запровадження системи багатоканального фінансування сфери охорони здоров'я та визначення критеріїв щодо диференціації розміру оплати праці медичних працівників [8].

Основним напрямом державної політики в реформуванні суспільних відносин в Україні є європейська інтеграція, тобто досягнення європейських міжнародно-правових стандартів у всіх сферах суспільного життя.

Доцільно проаналізувати гарантії реалізації права на охорону здоров'я в країнах Європейського Союзу. Уперше в актах Європейського Союзу про право на здоров'я йдеться в ст. 69 «Договору про заснування Європейського об'єднання вугілля та сталі», укладеного 1951 року Німеччиною, Францією, Бельгією, Нідерландами, Італією і Люксембургом. У цій нормі зазначено, що держави – члени Європейського Союзу вживають заходів, що спрямовані на усунення будь-яких обмежень за національною ознакою під час прийому на роботу у вугільній і сталеливарній промисловості працівників, які є громадянами держав-членів, що мають визнану кваліфікацію у вугледобувному або сталеливарному виробництві, з огляду на обмеження, пов'язані з основними вимогами охорони здоров'я та публічної політики.

У Маастрихтському договорі 1992 року вперше констатовано, що одним з напрямів діяльності є сприяння в досягненні високого рівня захисту й охорони здоров'я населення. У зазначеному документі передбачено такі напрями захисту здоров'я, як охорона навколишнього середовища, захист прав споживачів тощо. Саме цей договір доповнив Римський договір окремим розділом «Охорона здоров'я», який містить відповідну ст. 129. Згідно із нею, Європейське Співтовариство сприяє забезпеченню високого рівня захисту здоров'я людей шляхом заохочення співробітництва між державами-членами і, якщо необхідно, підтримує їхні дії. Згодом Амстердамський договір істотно змінив ст. 129 Договору про Співтовариство (за новою редакцією це ст. 152), відповідно до якої за умови застосування всіх політик і дій Співтовариства має бути забезпечено високий рівень захисту здоров'я людини. У Лісабонському договорі 2007 року поняттю «здоров'я людини» приділено чимало статей.

Зазначено про здійснення діяльності, спрямованої на підтримку, координацію або підтримання дій країн-учасниць у сфері охорони та поліпшення здоров'я людини [9].

Водночас заходи Європейського Союзу лише доповнюють національну політику держав у сфері охорони здоров'я. У Європейському Союзі охорона здоров'я є прерогативою національних урядів, на загальному рівні визначено лише засади підтримки права на охорону здоров'я.

Варто акцентувати увагу на Європейській соціальній хартії, що прийнята 18 жовтня 1961 року. Безпосередньо присвячені праву на охорону здоров'я ст. 11 та 13 цього документа. З метою забезпечення ефективної реалізації права на охорону здоров'я держави зобов'язані вжити заходів, що спрямовані, згідно зі ст. 11 Хартії, на:

- 1) усунення причин захворювань;
- 2) створення консультативних та освітніх закладів, що мають на меті сприяти зміцненню здоров'я населення, утвердити індивідуальну відповідальність людей за власне здоров'я;
- 3) запобігання епідеміям, іншим хворобам, а також нещасним випадкам.

Стаття 13 Європейської соціальної хартії з метою забезпечення ефективного здійснення права на соціальну та медичну допомогу зобов'язує держави:

- 1) створити умови, щоб кожна особа, яка опинилася без адекватних ресурсів і не здатна набути такі ресурси шляхом власних зусиль чи з інших джерел, зокрема з фондів соціального забезпечення, мала змогу одержати необхідну допомогу на випадок хвороби;

- 2) гарантувати, щоб така допомога не призвела до обмеження політичних і соціальних прав осіб, що її одержують;

- 3) передбачити, щоб кожен міг дістати через відповідні державні та приватні служби пораду чи особисту допомогу, які необхідні, щоб подолати або полегшити особисті чи сімейні проблеми зі здоров'ям [10].

Право на охорону здоров'я не передбачено в деяких конституціях країн Європейського Союзу, серед яких: Англія, Ірландія, Латвія, Мальта, Кіпр, Німеччина, Данія та Швеція. Більшість конституцій містить положення, що «кожен має право на охорону здоров'я» (ст. 68 Конституції Республіки Польща, ст. 64 Конституції Португалії, ст. 33 Конституції Румунії, ст. 40

Конституції Словаччини, ст. 58 Конституції Хорватії, ст. 17 Конституції Франції, ст. 31 Конституції Чеської Республіки (Хартії основних прав та свобод), ст. 32 Конституції Італії, ст. 43 Конституції Іспанії, ст. 23 Конституції Бельгії, ст. 51 Конституції Словенії, ст. 28 Конституції Естонії) [11].

Ґрунтовно питання громадського здоров'я визначено в ст. 43 Конституції Іспанії. Ця норма не лише закріплює на державному рівні піклування про здоров'я населення загалом, вона також покладає обов'язок на публічну владу організовувати захист громадського здоров'я, здійснювати профілактичні заходи, надавати необхідну допомогу та послуги. Додатково конституційна норма зобов'язує прийняти закон, що визначатиме відповідні права й обов'язки всіх, хто причетний до здійснення функцій з підтримання громадського здоров'я [11, с. 2].

Отже, завданням реформ у сфері політики охорони здоров'я в більшості країн Європейського Союзу є: збільшення кількості застрахованих; децентралізація державної системи охорони здоров'я; розширення сфери первинної допомоги, автономії стаціонарів; посилення приватного сектору; поліпшення якості медичних послуг; пріоритетність профілактики та медичної освіти перед процесом лікування.

Загалом стратегія Європейського Союзу щодо охорони здоров'я передбачає такі напрями:

- удосконалення системи інформації щодо здоров'я на всіх соціальних рівнях;
- розроблення механізму швидкого реагування в разі виникнення загрози для здоров'я;
- зосередження на детермінантах здоров'я, зокрема на шкідливих чинниках, пов'язаних зі способом життя.

Реалізація проголошеного Україною курсу на долучення до світового співтовариства, інтеграція в європейські структури неможливі без забезпечення ефективного процесу імплементації норм міжнародного права в національне законодавство, його гармонізації з відповідними стандартами та вимогами [12, с. 26]. Шлях до реальної інтеграції України в європейське і світове співтовариство, на думку С. Дроздова, лежить через демократію, захист і реалізацію прав та свобод людини. Для реалізації прав людини необхідно, передусім, прийняти національне законодавство, що забезпечить захист визнаних на

міжнародному рівні прав людини [13, с. 11]. Аналізуючи проблеми гармонізації національного законодавства з міжнародним правом, слід зважати на умови економічного та політичного життя, що склалися в Україні, національні інтереси якої потребують утвердження її як впливової європейської держави, повноправного члена Європейського Союзу.

На жаль, законодавче регулювання гарантій реалізації права на охорону здоров'я в Україні досі є лише декларативним. Законодавство в галузі охорони здоров'я, зазначає В. Москаленко, потребує постійного оновлення, необхідним є створення нової нормативно-правової бази відповідно до сучасних суспільних відносин, європейських стандартів, оскільки чимало медично-правових аспектів України не відповідає міжнародним вимогам [14, с. 4].

Ключовими в забезпеченні охорони здоров'я громадян України є такі проблеми:

- недосконалість нормативно-правових актів, які є правовою підставою ефективного використання в системі охорони здоров'я людських, матеріально-технічних і фінансових ресурсів;
- неефективність державної політики щодо розвитку системи охорони громадського здоров'я;
- обмежене фінансування галузі, застарілі методи адміністративно-командного управління;
- нераціональна організація системи надання медичної допомоги;
- недостатнє медикаментозне й матеріально-технічне забезпечення закладів охорони здоров'я;
- брак сучасних медичних технологій, неналежне володіння ними, непоінформованість щодо медичних новацій;
- низький рівень розвитку медичної науки [15, с. 2].

Концепція розвитку охорони здоров'я в Україні, затверджена Указом Президента України від 7 грудня 2000 року № 1313, спрямована на реалізацію положень Конституції та законів України щодо забезпечення доступної кваліфікованої медичної допомоги кожному громадянину країни, запровадження нових ефективних механізмів фінансування й управління у сфері охорони здоров'я, створення умов для формування здорового способу життя [16].

Кінцевою метою реалізації зазначеної Концепції є досягнення таких цілей:

- збереження та зміцнення здоров'я населення, продовження періоду активного довголіття, тривалості життя людей;

- створення правових, економічних й управлінських механізмів реалізації конституційних прав громадян України на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування;

- забезпечення гарантованого рівня надання безоплатної кваліфікованої медичної допомоги у визначеному законодавством обсязі;

- формування керованого ринку платних медичних послуг, сприяння діяльності закладів охорони здоров'я всіх форм власності, створення умов для задоволення потреб населення в медичних послугах;

- ефективне використання наявних кадрових, фінансових і матеріальних ресурсів;

- солідарна участь держави, роботодавців, територіальних громад та окремих юридичних і фізичних осіб у фінансуванні послуг з надання громадянам медичної допомоги.

Розроблену Концепцію є підстави вважати вагомим підґрунтям гарантування реалізації права на охорону здоров'я за медичною реформою 2017 року. Передбачено запровадження нового дієвого механізму реалізації пацієнтами конституційного права на охорону здоров'я та на безкоштовну медичну допомогу, отримання якісних медичних послуг і лікарських засобів. Крім цього, було розроблено проект Закону України «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів», що має впровадити державні гарантії оплати наданих пацієнтам медичних послуг і лікарських засобів за принципом «гроші ходять за пацієнтом», а також поняття «державного гарантованого пакету» – визначеного обсягу медичних послуг і лікарських засобів, які держава зобов'язана оплачувати за встановленим єдиним тарифом, що затверджує Кабінет Міністрів України щороку. Нарешті буде визнано міжнародні клінічні настанови, що нададуть можливість застосувати найкращі світові практики, досягнення доказової медицини тощо [17].

Реформа дасть змогу:

- 1) реально дотримуватися в Україні права людини на охорону здоров'я;

2) забезпечувати це право;

3) створити умови для доступного медичного обслуговування та реалізації гарантій права на охорону здоров'я.

Закріплення права на охорону здоров'я на рівні європейських документів з прав людини є свідченням визнання світовим співтовариством цього права, що покладає на держави, зокрема й на Україну, обов'язки щодо його забезпечення. Локальні акти та міжнародні акти з прав людини є важливою базою для захисту одного з основних прав людини – права на охорону здоров'я.

Отже, нині в Україні триває робота з удосконалення правового регулювання сфери охорони здоров'я. Водночас, попри заходи, реалізовані для підвищення гарантій реалізації права на охорону здоров'я, актуальною лишається низка проблем, які вимагають подальшого правового розв'язання та регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Венедіктова І. В. Проблеми захисту прав пацієнтів у світлі спеціального українського законодавства / І. В. Венедіктова // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення) : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 17–18 квіт. 2008 р.). – Львів, 2006. – С. 60.
2. Теорія держави і права : навч. посіб. / С. К. Бостан, С. Д. Гусарев, Н. М. Пархоменко, Н. В. Заяць, Н. В. Пронюк. – Київ : Академія, 2013. – 346 с.
3. Пунда О. О. Поняття та зміст права на здоров'я / О. О. Пунда // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2003. – № 3–4 (7–8). – С. 64.
4. Павловська Н. В. Теорія та практика захисту моральних благ цивільним законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Н. В. Павловська. – Харків, 2002. – 212 с.
5. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
6. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Назва з екрана.
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я [Електронний ресурс] : Закон України від 19 листоп. 1992 р. № 2801-XII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>. – Назва з екрана.
8. Про додаткові заходи щодо поліпшення медичної допомоги населенню України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 8 серп. 2000 р. № 963/2000. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/963/2000>. – Назва з екрана.
9. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] : міжнар. док. від

27 черв. 2014 р. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/984_011. – Назва з екрана.

10. Європейська соціальна хартія [Електронний ресурс] : міжнар. док. від 3 трав. 1996 р. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_062. – Назва з екрана.

11. Черненко З. С. Порівняльний аналіз закріплення права на охорону здоров'я в Конституціях Європейського Союзу / З. С. Черненко // *Європейські перспективи*. – 2014. – № 10. – С. 161–166.

12. Полешко А. Імплементация норм міжнародного права у вітчизняному законодавстві – важливий аспект правової реформи / А. Полешко // *Право України*. – 1998. – № 12. – С. 24–33.

13. Дроздов С. Окремі аспекти інтегрування України в Європейське та світове співтовариство (в світлі проблем прав людини) / С. Дроздов // *Право України*. – 1998. – № 9. – С. 10–12.

14. Москаленко В. Ф. Нормативно-правова база – основа діяльності медичних установ і закладів / В. Ф. Москаленко // *Законодавство України про охорону здоров'я*. – Київ : Юрінком Інтер, 2000. – С. 96–106.

15. Про проведення парламентських слухань на тему: «Проблеми у сфері забезпечення охорони здоров'я і медичного обслуговування громадян України та шляхи їх розв'язання» : Постанова Верховної Ради України від 6 лип. 2005 р. № 2406-15 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2005. – № 7–8. – Ст. 165.

16. Концепція розвитку охорони здоров'я в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 7 груд. 2000 р. № 1313. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000>. – Назва з екрана.

17. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листоп. 2016 р. № 1013-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-p>. – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Venediktova, I.V. (2006). Problemy zakhystu prav patsientiv u svitli spetsialnoho ukrainskoho zakonodavstva [Problems of protection of patients' rights in the light of special Ukrainian legislation]. *Medychne pravo Ukrainy: pravovyi status patsientiv v Ukraini ta yoho zakonodavche zabezpechennia (henezys, rozvytok, problemy i perspektyvy vdoskonalennia)*, *Medical law of Ukraine: the legal status of patients in Ukraine and its legislative provision (genesis, development, problems and prospects of improvement)*: Proceedings of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. (pp. 60). Lviv [in Ukrainian].
2. Bostan, S.K., Husariev, S.D., Parkhomenko, N.M., Zaiats, N.V., & Proniuk, N.V. (2013). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
3. Punda, O.O. (2003). Poniattia ta zmist prava na zdorovia [The concept and content of the right to health]. *Visnyk Khmelnytskoho instytutu rehionalnoho upravlinnia ta prava, Bulletin of Khmelnytsky Institute of Regional Management and Law*, 3-4(7-8), 64 [in Ukrainian].
4. Pavlovska, N.V. (2002). *Teoriia ta praktyka zakhystu moralnykh blah tsyvilnym zakonodavstvom Ukrainy [The theory and practice of protecting moral goods by the civil legislation of Ukraine]*. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
6. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: vid 16 sich. 2003 r. No. 435-IV [The Civil Code of Ukraine from January 16, 2003, No. 435-IV]. (n.d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy "Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia": vid 19 lystop. 1992 r. No. 2801-XII [Law of Ukraine "Fundamentals of Ukrainian Health Law" from November 19, 1992, No. 2801-XII]. (n.d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> [in Ukrainian].
8. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro dodatkovy zakhody shchodo polipshennia medychnoi dopomohy naselenn'u Ukrainy": vid 8 serp. 2000 r. No. 963/2000 [Decree of the President of Ukraine "On Additional Measures to Improve Medical Aid to the Population of Ukraine" from August 8, 2000, No. 963/2000]. (n.d.). *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/963/2000> [in Ukrainian].
9. Mizhnarodnyi dokument "Uhoda pro Asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: vid 27 cherv. 2014 r. [International Document "Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand" from June 27, 2014]. (n.d.). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
10. Mizhnarodnyi dokument "Yevropeiska sotsialna khartiia": vid 3 trav. 1996 r. [International Document "European Social Charter" from May 3, 1996]. (n.d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_062 [in Ukrainian].
11. Chernenko, Z.S/ (2014). Porivnialnyi analiz zakriplennia prava na okhoronu zdorovia v Konstytutsiiakh Yevropeiskoho Soiuzu [A comparative analysis of the consolidation of the right to health in the constitutions of the European Union]. *Yevropeiski perspektivy, European perspectives*, 10, 161-166 [in Ukrainian].
12. Poleshko, A. (1998). Implementatsiia norm mizhnarodnoho prava u vitchyznianomu zakonodavstvi - vazhlyvyi aspekt pravovoi reformy [Implementation of international law in domestic legislation is an important aspect of legal reform]. *Pravo Ukrainy, The law of Ukraine*, 12, 24-33 [in Ukrainian].
13. Drozdov, S. (1998). Okremi aspekty intehruvannyi Ukrainy v Yevropeiske ta svitove spivtovarystvo (v svitli problem prav liudyny) [Some aspects of Ukraine's integration into the European and world community (in the light of human rights issues)]. *Pravo Ukrainy, The law of Ukraine*, 9, 10-12 [in Ukrainian].
14. Moskalenko, V.F. (2000). Normatyvno-pravova baza - osnova diialnosti medychnykh ustanov i zakladiv [Regulatory framework - the basis of the activities of medical institutions and institutions]. *Zakonodavstvo Ukrainy pro okhoronu zdorovia, Legislation of Ukraine on health care*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
15. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy "Pro provedennia parlamentskykh slukhan na temu: "Problemy u sferi zabezpechennia okhorony zdorovia i medychnoho obsluhovuvannia hromadian Ukrainy ta shliakhy yikh rozviazannia": vid 6 lyp. 2005 r. No. 2406-15 [Upper position. Council of Ukraine "On holding parliamentary hearings on the topic: "Problems in providing health care and medical care to Ukrainian citizens

and ways of their solution" from July 6, 2005, No. 2406-15]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, 7-8 [in Ukrainian].

16. Ukaz Prezidenta Ukrainy "Kontseptsiiia rozvytku okhorony zdorovia v Ukraini": vid 7 hrud. 2000 r. No. 1313 [Decree of the President of Ukraine "Concept of health care development in Ukraine" from December 7, 2000, No. 1313]. (n.d.). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000> [in Ukrainian].

17. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro skhvalennia Kontseptsii reformy finansuvannia systemy okhorony zdorovia": vid 30 lystop. 2016 r. No. 1013-r [The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Concept of the Reform of the Financing of the Health Care System" from November 30, 2016, No. 1013-r]. (n.d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-p> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 11.04.2018

Nazarko Yu. – *Postgraduate Student of the Department of Constitutional Law and Human Rights of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine*

Guarantees of the Realization of the Right to Health in Ukraine and the Countries of the European Union

The article examines the issues of guarantees of realization of the right to health protection in Ukraine and the countries of the European Union, discloses the normative provision of the right to health protection in accordance with international and local acts, and told about legal concepts of realization of the right to health protection.

The right to health is realized through a multitude of other, constitutionally enshrined human rights. This is due to the fact that health care is a system of measures aimed at ensuring the preservation and development of physiological and psychological functions, optimal capacity for work and social activity of man at the maximum biologically possible individual life expectancy.

First of all, the effectiveness of any right is determined by the real results achieved in the application of the rules. To achieve the desired results, the state adopts various measures of a legal and organizational nature. Arguing that the provision and protection of human rights are no longer within the exclusive competence of the state, we must take into account the role of its internal competence, as it is in the state that creates conditions that do not allow a gap between the two systems of law (state and international).

The consolidation of the right to health at the level of European human rights instruments is a very important guarantee of the world community's recognition of this right and places the responsibility on the state, including on Ukraine, on it. Local acts and international human rights instruments are a very important basis for the protection of one of the fundamental human and citizens' rights to health. The goal of healthcare reform in most countries and in Ukraine is to: increase the number of insured persons; decentralization of the state health system; increase in primary care; expansion of autonomy of hospitals; strengthening the private sector; improving the quality of medical services; the priority of prevention and medical education before the process of treatment as such.

Keywords: right to health care; guaranties; the right of the European Union; realization; Constitution; the right to medical care.